

UNIVERSITATEA DIN TURKU

COLUMNĂ 16

PUBLIKAȚIE A
LECTORATULUI DE LIMBA ROMÂNĂ

noiembrie 2002
TURKU

"Columna" la an aniversar

Responsabil de număr

Marilena Aldea

Lectoratul de Limba Română
Universitatea din Turku - Turun Yliopisto
Henrikinkatu 2 - FIN - 20014 - Turun Yliopisto
TURKU - FINLANDA

ISSN 0780 - 1262
TURUN YLIOPISTO, DIGIPAINO
TURKU 2002

"*Columna*", această primă și se pare încă singura revistă studențească în limba română din lumea scandinavă, a împlinit în vara aceasta două decenii de la apariția primului număr. E mult, e puțin? Un răspuns firesc nu poate fi decât laudativ, spre meritul deopotrivă al inițiatorilor cât și al celor care au preluat și continuat acest elevat demers până în prezent, în ciuda unor inerente greutăți sau chiar a întreruperilor vremelnice ale activității Lectoratului de Limba Română din Finlanda, "ctitorul" de drept al "*Columnnei*".

Este evident că sămânța aruncată de primii absolvenți ai lectoratului a nimerit într-un ogor prielnic, iar gestul acestora și al subsemnatului, de a se desprinde cu o publicație proprie de manifestările Catedrei de Limbi Romanice, s-a dovedit inspirat și benefic, deși pentru unii dintre colegii de atunci părea hazardat, o tresărire de orgoliu, fără șanse reale. N-a fost să fie așa, chiar dacă efectivele de studenți de la celelalte lectorate sau secțiuni erau mult mai numeroase, în plus, limba română era socotită o limbă secundară, iar disponibilitățile financiare erau ca și inexistente. Ideea, inițiativa au fost primite favorabil de studenții din anul terminal, aproape toți legați și afectiv de România, de farmecul naturii și al culturii țării "Mioriței", unde călătoriseră de mai multe ori, legând și amiciții durabile în diferite localități.

Într-o memorabilă poezie programatică, Eminescu preciza sentențios că "Multe flori sunt dar puține / Rod în lume au să poarte / Toate bat la poarta vieții / Dar se scutur multe moarte." E un prilej de satisfacție și chiar de mândrie longevitatea florii noastre, "*Columna*", care a bătut cu folos la poarta vieții, rodind fericit prin împlinirea dezideratului inițial de a constitui "nu numai un exercițiu didactic complex și meritoriu al cursanților, ci și un act elevat de cultură".

Uneori mi se pare că momentul în care am îndrăznit să ne gândim la o asemenea inițiativă, apoi chiar hotărându-ne să trecem la fapte, s-a petrecut parcă ieri, altele mi se pare că totul a fost un vis frumos și tare de demult, amintirile având o considerabilă doză de nostalgie. Îmi revăd peste ani un jurnal intim în care sunt consemnate preocupările legate de pregătirea primului număr al "*Columnnei*", cu fixarea structurii și conținutului, a ofertelor de colaborare ale studenților, apoi întocmirea și definitivarea articolelor, traducerilor, așa încât în prima decadă a lunii mai 1982 revista era bună de tipar. Titlul l-am gândit ca un simbol al romanității neamului românesc, dar și al profilului Catedrei de Limbi Romanice din care făcea parte și Lectoratul de Limba Română, în același timp desenul de pe copertă a fost

gândit de talentata și frumoasa pictoriță Asta Niemistö ca un însemn al prieteniei celor două țări, România și Finlanda, cu un destin istoric în multe privințe asemănător. Dar demersul nostru publicistic n-a fost lipsit și de unele peripeții, pe care studenții mei nu le-au aflat niciodată. Astfel, cu numai două zile înainte de a preda revista la tipar, un angajat al Ambasadei României de la Helsinki, care în virtutea statutului oficial ar fi trebuit să-mi dea o mână de ajutor în munca mea, m-a reclamat la doamna ambasadoare, profesoara Maria Stănescu (fostă cândva ministru adjunct al învățământului), că am început să-mi fac de cap, că fără aprobarea lui am pus la cale scoaterea unei reviste, că în general sunt indisciplinat și nu informez "pe cei în drept" despre activitatea și deplasările mele prin Finlanda. Într-un fel, avea dreptate, căci eu înțelesesem mai demult de la colegii lui ce fel de atribuții își aroga, pe lângă cea de atașat cultural, așa că l-am ignorat totdeauna și cu bună știință, în ciuda chiar a unor amenințări, sprijinul moral și până la urmă și cel material primit de la decanul facultății – generosul și admirabilul profesor Lauri Lindgren, de la amabila și totdeauna sensibilă ambasadoare a României, mi-au fost suficiente. Totuși, am fost chemat de urgență la Helsinki, am lămurit situația devenită oarecum scandalosă, rezultatul fiind predarea imediată a revistei la tipar și, în scurt timp, rechemarea în țară a vajnicului cenzurator. O oarecare surpriză s-a înregistrat și din partea unei doamne care frecventase cursurile lectoratului, dar a fost iritată de menționarea numelui dânzei în revistă, alături de ceilalți cursanți de la Helsinki, din care cauză, tipărirea fiind deja executată, am convenit să-i hașurăm numele în toate exemplarele.

Lansarea revistei, la 1 iunie 1982, s-a constituit într-un moment de bucurie pe care l-am sărbătorit după tradiția românească, cu mulțumiri pentru cei ce au realizat-o, cât și pentru cei ce ne-au sprijinit financiar, tirajul fiind de câteva sute de exemplare, în majoritate distribuite studenților, cât și numeroșilor membri ai Asociației de Prietenie Finlanda-România, condusă de mai mulți ani tot de omniprezentul Lauri Lindgren.

Mă bucur din toată inima, încerc și un sentiment de reală satisfacție, constatând că acel prunculeț publicistic firav, dar simpatic, drăgălaș, "*Columna '82*", a fost preluat cu dragoste părintească și crescut până la vârsta deplinei maturități de către lectorii și studenții Lectoratului de Limba Română, care l-au trecut din brațe în brațe, s-au îngrijit să-l facă mereu mai înțelept și mai frumos, o adevărată floare a prieteniei, așa cum a anticipat-o și a imortalizat-o pe copertă frumoasa și talentata Asta Niemistö.

O dată cu salutările prietenești adresate foștilor mei studenți și colegi din patria "*Kalevalei*", îndeosebi domnului profesor Lauri Lindgren, țin să felicit din toată inima pe doamna Marilena Aldea, actualul conducător al Lectoratului de Limba Română, pe studenții dumneaei, pentru performanțele didactice și culturale remarcabile, inclusiv pentru continuitatea "*Columnei*" noastre kalevalo-mioritice.

Profesor Florian VLĂDICA
Drobeta – Turnu Severin

"Columna" – vingt ans

J'ai le grand plaisir de saluer la parution du XVIème volume de *Columna*, publication de la filière de langue et culture roumaines de l'Université de Turku. Or, cette année marque une étape particulièrement importante dans son histoire : c'est l'occasion heureuse de célébrer son vingtième anniversaire.

Cette série de publication est unique en son genre dans les pays nordiques ; nulle part ailleurs n'a-t-on pu assister à une activité aussi soutenue et de longue haleine que représente la publication quasiment ininterrompue de cette œuvre collective. Son premier volume a donc paru il y a vingt ans sous la direction de M. Florian Vlădica, lecteur du roumain à l'époque à l'Université de Turku. Ses successeurs ont eu le courage de continuer cette entreprise pionnière.

C'est Madame Marilena Aldea avec ses collaborateurs qui s'est occupée avec enthousiasme et beaucoup de soin de la publication depuis plusieurs années : sont parus sous sa direction les volumes de X à XVI. Ce travail dévoué témoigne à la fois de la longévité et de la vitalité de l'enseignement du roumain au sein de notre université ainsi que de l'activité de ses étudiants. Le Département des langues classiques et romanes de l'Université de Turku est fier de pouvoir compter parmi les siens cette petite filière si énergique - d'ailleurs la seule en Finlande à offrir une matière seconde à part entière au niveau universitaire.

Columna a un rôle important de messenger : il sert, pour sa part, de manière très réussie, de lien entre la culture roumaine et finlandaise en attirant l'attention sur diverses activités culturelles et littéraires et sur de nombreux aspects de la société contemporaine de ces deux pays. Or, la publication a aussi une très forte « valeur ajoutée », en d'autres termes une fonction pédagogique : elle offre aux étudiants de la langue roumaine la possibilité de s'exprimer en langue roumaine, de mettre en œuvre et de faire preuve de leurs connaissances acquises dans une situation de communication interculturelle authentique et pertinente.

Aujourd'hui, dans les milieux académiques on accentue fortement les méthodes d'enseignement qui sortent du cadre traditionnel ouvrant aux étudiants des perspectives porteuses en vue de leur vie « post-universitaire ». Inutile de dire qu'au sein des études roumaines à Turku, cette voie a été tracée depuis longtemps, entre autres, grâce à la publication de *Columna*.

Je souhaite vivement que les volumes suivants de *Columna* soient couronnés d'autant de succès que ceux parus à ce jour.

Prof. Dr. Eija SUOMELA-SALMI
Directrice du Département des
langues classiques et romanes
Université de Turku

Aki Kaurismäki – premiat din nou la Cannes

Cinematografia finlandeză, unanim recunoscută pentru valoarea ei, a înregistrat încă un mare succes, anul acesta, la Cannes. Filmul „*Omul fără trecut*” („*Mies vailla menneisyttöä*”), creație a lui **Aki Kaurismäki**, a obținut Marele Premiu (Grand Prix), iar actrița **Kati Outinen** a luat premiul pentru cea mai bună interpretare feminină, la Festivalul Internațional al Filmului de la Cannes – ediția 2002.

„*Omul fără trecut*” a câștigat și Premiul Luis Buñuel la Festivalul Filmului de la Huesca, tot în 2002.

Genericul filmului demonstrează calitatea de creator principal pe care și-o asumă Aki Kaurismäki, în fruntea echipei sale.

Regie: Aki Kaurismäki

Scenariu: Aki Kaurismäki

Imagine: Timo Salminen

Decoruri: Markku Pättilä, Jukka Salmi

Sunet: Jouko Lumme, Tero Malmberg

Interpreți: Markku Peltola, Kati Outinen,

Annikki Tähti, Juhani Niemelä etc.

Producător: Aki Kaurismäki

Acest film reprezintă partea a două dintr-o trilogie care a început cu filmul „*Departee fug norii*” („*Kauas pilvet karkaavat*”) din 1996, de același autor.

Lumea filmelor lui Kaurismäki este o lume a dezmoșteniților sorții, a celor fără muncă și fără adăpost. De exemplu, în ultimul film, personajul principal vine de undeva, cu trenul, într-un oraș, unde este jefuit și agresat. Apoi, la spital, i se constată moartea. Dar, în pofida loviturilor la cap, omul se ridică, dându-și la o parte vâlul de mort, se privește în oglindă și pleacă. Găsit pe țărmul mării, omul este luat în grijă și hrănit de alții. Dar el nu-și amintește nimic, a devenit o persoană fără nume, fără un rost, pare a fi în perpetuu trecere, este un om fără trecut. Acesta încearcă să-și continue existența, alături de o femeie, într-o margine de oraș. Acum, însă, este bănuț că ar fi participat la spargerea unei bănci, intrând în categoria celor cercetați ca suspecti. Cu această ocazie, i se dezvăluie adevărata identitate. Întrebarea care se pune este dacă un astfel de om este sau nu obligat să se întoarcă în trecutul său, în lumea din care vine, atâta timp cât el nu și-o recunoaște deloc, neamintindu-și nimic.

Filmul lui Aki Kaurismäki este un film despre vremurile de astăzi, despre condiția tragică a omului înstrăinat de propriul său mediu de viață. Chiar dacă filmul prezintă, poate, un caz marginal, uzând de mijloacele comediei tragice, lumea lui Kaurismäki este străbătută de criza unui sistem social bine dezvoltat, dintr-un stat providențial, care nu mai face față, însă, așteptărilor, fiind un sistem social în curs de prăbușire. Este doar unul din paradoxurile filmelor lui Kaurismäki, celelalte rămânând să fie descoperite de spectator.

Marco PRIBILLA și Laura DELICOSTEA
Studenți la Universitatea din Turku

2002 – Anul CARAGIALE

Al matala, Caragiale

I. L. Caragiale (1852–1912)

Sunt puține nume în cultura română cu privilegiul de a fi atât de des citate, în Strimiteri literare sau în vorbirea curentă, precum **ION LUCA CARAGIALE**. Este considerat dramaturgul cel mai important al țării, piesele lui se joacă fără întrerupere de la scrierea lor. Visul oricărui actor este să ajungă să joace roluri închipuite de Caragiale. Personajele lui au fost și sunt folosite, de generații, pentru a caracteriza pe contemporani: “Uite-o pe coana Joița ...”, “Ce faci, băi Trahanache?”, “Ai auzit? Ni l-au trimis să-l votăm pe Agamiță Dandanache”, “Sunt colegă de birou cu Mița Baston”. Se întâmplă la fel cu eroii din *Momente și schițe*. Cum aluneci spre un anume tip de comportament, te trezești etichetat: “Taci, băi Mitică!” sau, cu privire la o situație dată, doar ce auzi rostindu-se complice: “Mița e cu șefu’!”.

S-au scris multe cărți, în încercarea de a-l studia, înțelege și “traduce” pe Caragiale celor ce vorbesc aceeași limbă cu el. George Călinescu și Șerban Cioculescu sunt nume de referință. Timpul trece, Caragiale continuă să fascineze, să provoace, să ademenească la înțelegere și interpretare.

Unde poate găsi cititorul de rând – mă număr printre ei – explicația succesului fenomenal de care se bucură scrisul lui Caragiale?

Ca în orice împrejurare, la baza ordinii lucrurilor stă autorul însuși – ca ființă umană, ghem de calități, de aptitudini, de atracții și refuzuri, care se decide sau evită să privească în jur, poate să-și rotească privirea până departe sau se rezumă la a-și admira prietenul din imediata apropiere. Putem vorbi de o calitate de esență: Caragiale a știut unde, la cine, când și cât să privească.

Intervine calitatea de autor, exprimată într-un registru superior. Forța de construcție a lui Caragiale, privită retrospectiv și contrapusă reliefului nostru literar

- *No, annahan olla! Tiedät, että pidän sinusta; ei meidän välillämme ole sijaa tuollaisille kuluneille lauseille... Minkä numeron tahdot minun antavan sille pahuksen suojatillesi?*
- *7, rakas Costică!...*
- *No entäpä jos ei se elukka osaa mitään!*
- *No, johan nyt! Ja mitä sitten, vaikkei hän osaisikaan; hän ei varmasti olisi ensimmäinen eikä viimeinen, joka pääsee läpi osaamatta mitään... Ole kiltti, rakas Costică! Jos hän jäisi vielä kerran luokalleen, se olisi hänen perheellensä suuri epäonni – perheelle, joka on yksi parhaimmista – sekä itselleni suuri murheen aihe...*
- *Oi, mikä vastustamaton pyyntö ystävältä! sanoo Costică; kuinka hyvin osaatkaan käskeä! No olkoon, toteutan toivomuksesi tälläkin kertaa... annan siis sille lurjukselle seitsemän.*
- *Merci, rakas Costică, teet minulle todella suuren palveluksen!*
- *Mikä hänen nimensä on?*

Etsin nopeasti taskuistani neiti Mari Popescun kirjettä. Sitä ei ole missään... Sanon Costicälle:

- *Pieni hetki!...*

Syöksyn ulos kuin pyssyn suusta, nousen vossikkaan ja ajan kotiin... Kotoakaan kirjettä ei löydy mistään... Kiiruhdan neiti Popescun luo.

- *Rakas ystäväiseni, asia edistyy hyvin; sain opettajalta halutun arvosanan; mutta nyt minun pitäisi saada tietää suojattinne nimi... Mikä sen nuorenmiehen nimi on?*
- *Minähän kirjoitin nimen kirjeessäni.*
- *Niin, mutta olen kadottanut kirjeenne kotona muiden papereiden sekaan, ja asialla on kiire; jotten hukkaisi aikaa sen etsimiseen, tulin teidän luoksenne... Mikä hänen nimensä on?*
- *Oi, en muista sitä enää, suloinen ystävättäreni sanoo; suoraan sanoen, hyvä ystäväni rouva Preotescu, josta pidän hyvin paljon – en kykene epäämään häneltä mitään – pyysi minua kirjoittamaan teille, sillä hän tietää, että pidätte minusta kovasti ettekä koskaan torju pyyntöjäni ja että olette ystäviä lehtori Costică Ionescun kanssa, joka pitää teistä kovasti eikä pysty epäämään teiltä mitään.*
- *No, mitähän nyt pitäisi tehdä? kysyn.*
- *Menkää kysymään rouva Preotesculta, mikä sen pojan nimi on, jonka puolesta hän pyysi minua puhumaan teille.*
- *Suutelen kätöstänne.*

Ja kiirehdin rouva Preotescun luokse... Sanon:

- *Rouva Preotescu, kuulkaahan, mistä syystä tulin teitä häiritsemään: olette pyytännyt ystävättärtäni neiti Mari Popescua puhumaan minulle, jotta puhuisin ystävälleni Costică Ionesculle, sille lehtorille, erään nuorenmiehen puolesta...*
- *Niin.*
- *No niin! Mikä hänen nimensä on?*
- *Eikö Mari kirjoittanut sitä teille?*
- *Kirjoitti kyllä, mutta olen kadottanut kirjeen, ja neiti Popescu on unohtanut hänen nimensä, joten hän lähetti minut kysymään teiltä.*
- *Tuota... minun täytyy sanoa... ei nyt tule mieleen, koska nimi oli minulla sillä muistilapulla, jonka jätin Marille; mutta voimme saada sen selville rouva Diaconesculta – hän asuu tässä lähistöllä – hän nimittäin pyysi minua, koska hän tietää, kuinka paljon Mari pitää minusta ja että te ette kieltäisi mitään Marilta ja ettei lehtori Costică Ionescu epäisi koskaan mitään teiltä.*
- *No sitten – sanon – mitä tehdään?*
- *Odottakaa vähän, niin lähetän hakemaan rouva Diaconescua; hän asuu tässä vieressä.*

En joudu odottamaan kauan. Rouva Diaconescu saapuu. Mutta voi kauhistus! Häinkin on yhtä tietämätön nuoren suojattimme nimestä: hänhän on antanut muistilapun ystävättärelleen rouva Preotesculle.

- *Mitä voimme tehdä?*
- *Kiiruhtakaa rouva Iconomescun luo!*

Kiiruhdan Iconomesculle... Sieltä Sacheläresculle... Sen jälkeen Piscupesculle... Lopulta löydän alkulähteen... Nuorimies on rouva Piscupescun sukulainen: hänen sisarensa, rouva Dăscălescun poika, Mitică Dăscălescu.

Me emme epää mitään – rouva Piscupescu rouva Dăscălesculta, rouva Sachelărescu rouva Piscupesculta, rouva Iconomescu rouva Sachelăresculta, rouva Diaconescu rouva Iconomesculta, rouva Preotescu rouva Diaconesculta, neiti Popescu rouva Preotesculta, minä neiti Popesculta eikä ystäväni Costică Ionescu minulta... Kiiruhdan Costică Ionescun luo.

- *Rakas Costică, ethän jätä minua pulaan... Tulen luoksesi varmana siitä, ettet kieltäydy; tiedän, että voin laskea ystävytyesi varaan, enkä voi kuvitellakaan, että...*
- *Anna, hyvä mies, noiden höpötysten olla...*
- *Pyydän sinua antamaan hänelle arvosanan 7, kuten lupasit.*
- *Kenelle siis?*
- *Mitică Dăscălesculle.*
- *Mitică Dăscălesculle? En muista, että minulla olisi sen niminen oppilas.*
- *Ei voi olla totta!*
- *Katsotaanpas...*
Hän tutkii papereitaan.

Kun hän menee lainaamaan rahaa:

- Minne matka, Mitică?
- Leijonajahtiin.³

*

Sanot hänelle:

- Mitică, tarjoatko tällä kertaa?
- En voi, *mon cher*, sukkanani puristaa⁴.

*

Vuoteen 1900 saakka, kun hän tapasi minut uudenvuodenpäivänä, hän sanoi aina:

- Emme ole tavanneet vuoteen!

Mutta sinä vuonna näin hänet uudenvuodenaaton iltana Gambrinus-olutravintolassa ja näin hänet samassa paikassa seuraavanakin iltana, tammikuun ensimmäisenä päivänä.

Tervehdin häntä; hän teeskenteli, ettei tuntenut minua. Suurten ponnistelujen jälkeen hän viimein muisti, kuka olin:

- Anteeksi, vanha kaveri – sanoi Mitică – olin unohtanut sinut: siitä on vuosisata, kun viimeksi olemme tavanneet!

*

Pyydät sekatarakaupassa:

- Myyjä, yksi luumuviinapaukku!
- Älkää antako, herra, hän juo sen! sanoo Mitică.

*

- Olen varannut aition täksi illaksi oopperaan; tuletko mukaani? sanoo Mitică.

- Tulen... Mitä siellä esitetään?

- Viisinäytöksinen *Relâche*⁵!

*

Astut sisälle Gambrinukseen; lähestyt Miticăa ja tervehdit häntä; hän vastaa sinulle rakastettavasti:

- Hyvästi!

Tervehdit häntä lähtiessäsi; hän vastaa sinulle:

- Kirjoitathan minulle!

³ *Leu, lei* merkitsee leijonaa, mutta se on myös Romanian rahayksikkö.

⁴ Romaniaksi *a strange bani la ciorap* merkitsee rahan keräämistä sukkaan, eli rahan säästämistä.

⁵ (ransk.) näytännötön ilta

*

- Onko sinulla pikkurahaa, Mitică?
- En kanniskele metallia mukanani; pelkään ukkosta.

*

- Ajuri! Oletteko vapaa? kysyy ystävämme.
- Kyllä, herra!...
- Mene sitten kotiisi.

*

(...)

*

Eräs lyhyt ystäväni yrittää ottaa hattunsa liian korkeasta naulakosta. Mitică huutaa hänelle:

- Pane paperinpalanen jalkojesi alle!

*

Mitică sanoo potkut saaneesta ystävästä:

- Hän sai ylennyksen ...
- ?...
- Hänestä tuli siltainsinööri...

Ja kun Mitică on kertomuksensa huippukohdassa hän lisää:

- ...hänet on lähetetty töihin Cișmigiu-puistoon: hän huitoo karpäsiä tiehensä!

*

Valitat Miticălle jostakin; hän ei tahdo kuunnella, koska "veromerkitöntä anomusta ei oteta vastaan".

*

Ravintolassa:

- Onko teillä jugurttia? hän kysyy.
- On...
- Antakaa minulle sitä muutamia senttejä.

*

Valkosipulin sijaan hän sanoo "serbialainen vanilja", viinin sijaan "drăgășanilainen flaneli"⁶ ja setelin sijaan "Traianin muotokuva".

*

⁶ Drăgășani on kuuluisa viinialue Romaniassa.

Kun hän lähtee ulos jalkaisin, hän pyytää:

- Tule, otan sinut kyytiin.

*

Mitică nousee sähköraitiovaunun etuosaan; vaunu lähtee; huippuvauhdissa ystävämmme huutaa yhtäkkiä kuljettajalle:

- Pysähdy! Piiskasi on pudonnut!⁷

*

Mitică istuu useamman ystävänsä kanssa Continental-hotellin terassin kulmassa, Teatteriaukiolla. Eräs ystävä sanoo näkemiin ja hyppää raitiovaunun viimeiseen vaunuun, joka menee Pyhän Yrjön aukiolle:

- Kannusta sitä, ajuri! huutaa Mitică.

*

- Vaalien huipentuessa, mihin Mitică ilmoittautuu ehdokkaaksi?
- Uuteen-Bukarestiin.
- Mihin vaalikollegioon?
- Neljänteen⁸.

*

Poskihampaasi on kipeä. Mitä lääkettä Mitică suosittelee sinulle?

- Pihtien juuria.

*

Olet tilannut oluen ja odotat vähän aikaa jotta vaahto laskeutuisi; Mitică sanoo:

- Juo oluesi, jottei se jäähdy.

*

Gambrinus-ravintolassa.

Mitică sanoo lähtiessään häntä palvelleelle nuorukaiselle:

- Kuule, tarjoilija, minusta tuntuu, että olen pudottanut pikkurahan; jos löydät sen, anna se minulle takaisin tänä iltana; jos et, niin pidä se juomarahana.

*

⁷ Aiemmin, kun raitiovaunut olivat hevosvetoisia, kuljettajalla oli ratsupiiska.

⁸ Siihen aikaan ei vaalikollegioita ollut kuin kolme.

- Mitä kello on, Mitică?
- Saman verran kuin eilenkin tähän aikaan.

*

- Muuten – kysyy Mitică – kuinka vanha olet?
- Olen... aika vanha.
- Tasan yhtä vanha kuin metropoliitan aasi!

*

Olet ostanut uuden turkin. Tapaat Miticăn. Kehujen sijaan hän sanookin:

- Hienoa! Turkki sinulla on; nyt tarvitset enää vain puukon!

*

- Haluaisin kosiskella teitä, neiti – sanoo Mitică yhdelle nuorelle sähköttäjälle – mutta voi! en uskalla; tiedänhän, kuinka julma olette!
- Miten niin, herra Mitică, mistä sen tiedätte?
- Ihan kuin en olisi saanut tietää, kuinka kovaa hakaatte sähköitä.

*

Jos sinulla on joku ystävä sotaministeriössä, Mitică pyytää sinua puhumaan puolestaan, jotta hänen anopinsa nimitettäisiin ”sotilaskätilöksi”.

*

Maisemajuna etenee hitaasti; Mitică sanoo:

- Hevoset ovat väsyneet.

Tai, paremminkin:

- Hevosille on unohdettu antaa viljaa!

Juna pysähtyy asemalle; Mitică sanoo:

- Se pysähtyi, jotta hevoset voidaan juottaa.

*

(...)

jne., jne., jne.

Mikä juonittelija Mitică onkaan!

I. L. Caragiale, *Căldură mare*
Suuri helle

Lämpömittari näyttää 33 astetta varjossa... Iltapäivällä kello 11 B:n kohdalle, pysähtyy vossikka. Vossikasta nousee eräs herra, lähestyy raskain askelin kuistin ovea ja asettaa sormensa ovikellon nappulalle. Hän painaa kerran ... ei mitään; hän painaa toisen kerran, kolmannenkin ... ei vielääkään mitään; hän nojautuu nappulaan sormellaan, eikä enää nosta sitä... Lopulta palvelija tulee avaamaan.

Seuraavassa kaikki henkilöt säilyttävät järkkymättömän ja välinpitämättömän rauhallisuuden täynnä arvokkuutta.

Herra: Onko herra kotona?

Palvelija: On; mutta hän käski minua sanomaan, että hän on lähtenyt maalle, jos joku tulee kysymään.

H: Sanokaa hänelle, että minä olen tullut.

P: En voi, herra.

H: Miksi ette?

P: Hänen huoneensa on lukossa.

H: Koputtakaa, niin että hän avaa.

P: Hän otti avaimen mukaansa lähtiessään.

H: Eli hän on siis lähtenyt?

P: Ei herra, ei hän ole lähtenyt.

H: Ystäväiseni, olette ...idiootti.

P: Enkä ole, herra.

H: Sanoitte että hän ei ole kotona.

P: Mutta hän on kotona, herra.

H: Mutta, ettekö te juuri sanonut että hän on lähtenyt?

P: Ei, herra, ei hän ole lähtenyt.

H: Eli hän on kotona.

P: Ei, mutta hän ei ole lähtenyt maalle, ainoastaan ulos.

H: Minne?

P: Kaupungille.

H: Minne!?

P: Bukarestiin.

H: Kertokaa sitten hänelle, että minä kävin täällä.

P: Mikä teidän nimenne on, herra?

H: Mitä se teille kuuluu?

P: Niin että voin sanoa hänelle.

H: Sanoa hänelle mitä? Mistä te tiedätte, mitä teidän pitää hänelle sanoa, jos minä en ole kertonut, mitä teidän pitää hänelle sanoa? Odottakaa, että ensin kerron teille; älkää hätäilkö...Sanokaa hänelle, kun hän palaa, että häntä on käyty kysymässä...

P: Kuka kävi?

H: Minä.

P: Teidän nimenne...?

H: Riittää jo! Isäntänne kyllä tuntee minut... Olemme ystäviä...

P: Hyvä on, herra.

H: Oletteko ymmärtänyt?

P: Olen.

H: Ai niin!.. Sanokaa hänelle, että meidän on välttämättä tavattava.

P: Missä?

H: Hän tietää kyllä... Mutta hänen täytyy ehdottomasti tulla.

P: Milloin?

H: Sitten, kun hän pääsee.

P: Asia selvä.

H: Oletteko ymmärtänyt?

P: Olen.

H: Ai niin!... Ja jos hän näkee ystävämme...

P: Minkä ystävän?

H: Hän tietää kyllä! ... Sanokoon hänelle, ettei tietystä asiasta tullut mitään, sillä puhuin kyseisen henkilön kanssa... Älkää sitten unohtako!

P: Kuinka voisin unohtaa?

H: Ja sanokaa, että nyt on liian myöhäistä, kun hän ei tullut ajoissa; nimittäin jos hän olisi tullut vaikka muutamaa päivää aiemmin, se olisi eri juttu! ... Ehkä se olisi silloin onnistunut... Pitäkää tämä mielessänne!

P: Pidän sen kyllä mielessäni, herra...

H: ... koska kyseisen henkilön täti ei vielä ollut lähtenyt antamaan etumaksua alaikäisten huoltajalle, eikä hän ollut vielä saanut tietää asiasta, koska veljenpoika ei ollut kertonut siitä rouvalle, jonka kanssa asia oli jo lähes kunnossa, mikäli hän vain vielä malttaisi odottaa maanantai-iltaan saakka, jolloin asianajajan, joka oli lähtenyt maanjakopapereiden kanssa, pitäisi ehdottomasti tulla takaisin; mutta nyt se on valitettavasti mahdotonta, useammastakin näkökulmasta, jotka ovat herralla tiedossa... Sanokaa hänelle näin.

P: Hyvä on, herra.

Herra lähtee...Palvelija on jo sulkemassa ovea... herra tulee takaisin.

H: Ai niin! ... Tiedättekö mitä? Älkää sanokokaan hänelle mitään, koska ette ehkä kuitenkaan muista tarkasti kaikkia henkilöitä. On parempi, että minä tulen vielä myöhemmin illalla käymään ja kerron hänelle itse... Mihin aikaan herra Costică tulee kotiin illalliselle?

P: Mikä herra Costică?

H: Teidän isäntänne.

P: Mikä isäntä, herra?

H: No teidän... herra Costică.

P: Minun isäntäni nimi ei ole herra Costică; hän on omistaja...
H: Häh! Mitäs siitä, että hän on omistaja?
P: Hänen nimensä on herra Popescu.
H: Entä mikä muu?
P: Miten niin mikä muu?
H: Totta kai... Popescu, omistaja... selvä... entä mikä muu?
P: Mistäs minä tietäisin?
H: Eikö hänen nimensä ole Costică Popescu?
P: Ei.
H: Ei voi olla totta.
P: Mutta on se, herra.
H: No niin, näettekö?
P: Mitä minä näkisin?
H: Onko hänen nimensä Costică?
P: Ei, vaan Mitică.
H: Mitică?... Mahdotonta! Mikä katu tämä on?
P: Numero 11B.
H: Nyt ei ole kyse numerosta 11B.
P: Herra sanoi, että hän ei halunnut laittaa näkyviin numeroa 13, koska se kohtalokas luku.
H: Ei se minua kiinnosta... Minä kysyin kadun nimeä. Mikä katu tämä on?
P: Paciența-katu...
H: Paciența-katu? ... Mahdotonta!
P: Ei, herra, tämä on Paciența-katu.
H: Sitten se ei ole tämä.
P: On se.
H: Ei.
P: On, on.
H: Minä etsin sen sijaan Sapiența-kadun numeroa 11B, Sapiența-katua; herra Costică Popescua Sapiența-kadulta.
P: Niinkö?
H: Niin.
P: Sitten se ei ole tämä.
H: Hyvä on.

Herra lähtee ja menee kohti vossikkaa, missä kuljettaja torkkuu pukillaan... Hevoset nukkuvat valjaissaan.

Herra: Lähdetään, ajuri!

Ajuri: Minä en ole vapaa... on asiakas, herra.

H: Mikä asiakas?

A: En tiedä, herra.

H: Mistä otitte hänet kyytiin?

A: Tuolta noin.

H: No, enkö se sitten ole minä?

A: Hyvänen aika! Herrahan se siinä!

Herra nousee vossikkaan... Ajuri lyö piiskallaan...Hevoset heräävät ja lähtevät liikkeelle. Herra nousee seisaalleen ajurin taakse.

H: Kuulkaa; tiedätekö missä on Paciența-katu?

A: Sitä katua en tiedä, herra.

Vanha eukko kulkee ohi. Herra pysäyttää vossikan.

Herra: Anteeksi muori, tiedätekö, missä on Paciența-katu?

Eukko: Tämähän se on, herraseni.

H: Eikä!... Eukkohan on aivan höperö... Eteenpäin, ajuri!

Vaunut lähtevät taas liikkeelle. Herra näyttää merkin pysähtyä kadunkulmassa olevan puodin luona, jonka kynnyksellä torkkuu varjossa nuorukainen vihreä esiliina yllään.

Herra: Nuorimies, mikä katu tämä on?

Nuorukainen: Paciența-katu.

H: Olet hölmö! Eteenpäin, ajuri!

Vaunut kulkevat vielä hyvän matkaa... Erään suuren talon portin luona istuu penkillä poliisikonstaapeli. Hän on riisunut saappaansa tuulettaakseen varpaitaan. Herra näyttää merkin, ja vossikka pysähtyy.

Herra: Konstaapeli!

Poliisimies: Palveluksessa!

H: Sattuisitteko tietämään, missä on Paciența-katu?

P: Sehän on juuri tämä.

H: Ei voi olla.

P: Kyllä vain, herra, tämä se on.

H: ...Herra Popescu, numero 11B...

P: Kyllä vain, tuolla vähän ylempänä, vasemmalla puolella, keltainen talo, jossa on kuisti...

H: Vai niin! Siispä se palvelija on tomppeli!... *Merci!*... Ajuri, takaisin!

Suomenkielinen versio / Versiunea finlandeză
Katja KONTOS

Studentă la Universitatea din Helsinki

ja / și Marco PRIBILLA

Student la Universitatea din Turku

I. L. Caragiale, C.F.R.

R.V.R. (Romanian Valtion Rautatiet)

Kaksi kaverusta, Nitsa ja Ghitsa, istuvat pöydän ääressä oluttuvassa ja puhelevat verkkaan jostakin maan ja taivaan välillä. Ulko-ovi avataan äänekkäästi ja sisään astuu mitä hyväntuulisin mieshenkilö, joka näyttäisi olevan pikemminkin nuoren kuin vanhanpuoleinen. Kaikesta päätellen hän on tulossa jostain toisesta samankaltaisesta lokaalista, jossa ei ole juuri aikaansa eikä viinaksia säästellyt. Tulokas kiertää katseellaan pöydästä pöytään, kuin vanhaa tuttua etsien, ja pysähtyy lopulta Nitsaan ja Ghitsaan. Sitten hän suuntaa pikemminkin päättäväisesti kuin hallitusti askeleensa heidän pöytänsä kohti.

Uusi asiakas sotkeutuu sanoissaan, eikä puheesta jää lopulta kuuluville juuri muuta kuin kaikkein vahvimmat tavut.

Asiakas: Tervehdys, veliseni.

Nitsa ja Ghitsa: Tervehdys.

A.: Sopiiko, että liityn seuraan?

N.: ... Toki.

A.: En siis ole häiriöksi, niin sano'kseni.

G.: ...Et.

A.: Oliko teillä jotain salaista?

G.: ...Vielä mitä!

(Hiljaisuus.)

A.: Kuulehan... onko jo myöhä?... olen nimittäin vienyt omani liikkeeseen korjattavaksi...

N.: Viittätoista vaille yksi.

A.: Onko se ajassa?

N.: Tarkasti aseman kellon mukaan.

A.: ... Mitsa on nyt varmaankin...Mitä sanoitkaan?

G.: Viittätoista yli yksi.

A.: ...jossain Gherganin ja Contsestin välillä... Lähetin hänet matkaan pomon kanssa... *(Rummuttaa äänekkäästi pöytää.)* Jaaha, tyhjää lasinpohjaako tässä pitää tuijotella, niin sano'kseni?... Täytähän poika tuoppini...

(Nitsa ja Ghitsa katsovat toisiaan kysyvästi ja ihmettelevät mikä heidän tuttavansa oikein on miehiään.)

Tuttava (kilistää tuoppiansa kaverusten laseja vasten ja juo): Anteeksi... pieni hetki. *(Nousee pöydästä)*

G.: Kuka hän oikein on? Tunnetko hänet?

N.: En.

G.: Iäkkäänpuoleinen heppu...

N.: Iäkkäänpuoleinen! Ikäloppu, sanon minä!

Tuttava (palaa takaisin paikalleen): Veliseni, onko jo myöhä? Paljonko kello on?

N.: Kymmentä yli yksi.

T.: Nyt he ovat Titun asemalla: syövät madame Marin munkkirinkilöitä, niin sano'kseni.

G.: Ketkä, jos sopii kysyä?

T.: No Mitsa, vai en vielä kertonut?... Poika, tuohan tuoppi.

N.: Kuka ihmeen Mitsa? Selitä nyt niin, että minäkin ymmärän.

T.: Mitä? Etkö tosiaan tiedä?

N.: En.

T.: Vaimoni, veli hyvä.

G.: Mutta miten ihmeessä uskallat lähettää hänet yöksi matkaan ja vielä ilman esiliinaa?

T.: Hah, ei hän suinkaan yksin matkusta, en minä toki niin sanonut... pomon kanssahan he...

N.: Kyllä me nyt sen käsitämme, mutta...loppujen lopuksihan..., juuri siitä syystä... tuntuu siltä... että... yksinäinen nainen...

T.: Olkaa aivan huolehti! Heillä on oma erillinen kabinetti... Astutaan sisään, sammutetaan valot, vedetään pienet ikkunaverhot eteen ja lukitaan ovi sisältä päin: henkilökunnan kabinetti, muista erillään, niin sano'kseni! *(Iskee silmää.)* Siinä sopii nukkua vaikka Filiasiin asti ja miksei pidemmällekin... Juna numero 163...Se onkin meille mitä sopivin: juna numero 163... *(Kaverukset nauravat.)* Paljonko kello on?

N.: Yli puoli kahden.

T.: Juna on lähtenyt Titusta... Ja ohittanut Matasarun. Nyt Mitsa on varmasti jo syvässä unessa...

G.: Entäs pomo?

T.: Pomo... Anteeksi... pieni hetki. *(Nousee pöydästä.)*

N.: Siinä vasta meillä veikko.

G.: Oikea miehen perikuva.

N.: Kohta varmaan selviää millainen ihmisolento tämä Mitsa oikein on.

T. (tulee takaisin paikalleen): Enhän minä nyt sentään yksikseen häntä päästäisi! Mitä oikein kuvittelette! Ei nuoren naisen sovi sillä tavalla yksinään matkustella... Joutuu vielä kuolaavien urosten kynsiin ja...

G.: ... Niin, eritoten jos sattuu vielä olemaan sitä viehättävää sorttia.

T.: (*purskahtaa nauruun*) Viehättävää sorttia!... Mitsako viehättävä!... Mitä puhut, hyvä mies? Olen pahoillani... Hän on itse kauneus! Lumoava kuin lähde... Odottakaahan niin näytän... (*Mies kaivaa taskustaan lompakon ja lompakosta esiin valokuvan, jonka ojentaa tovereilleen nähtäväksi. Kaverukset katsovat kuvaa pitkään silmät täynnä ihailua*) No? mitäs sanotte?

N.: Veljet, hän on upea!

G.: Ihmeellinen!

T.: (*ylpeänä*): Äh! Kuva ei kerro puoliakaan! Näkisittepä hänet luonnossa, herra isä... hän on häikäisevä, niin sano'kseni... Näkisittepä hänet luonnossa, sen vain sanon!

N.: Onko hän pitkä?

T.: (*vakuuttavasti*): Ei, muttei lyhytkään.

G.: Entä onko hän vaalea?

T.: Hiukset kuin puhdasta kultaa. Katsokaa! Luuletteko, että ne on kiharrettu? Ehei, ne ovat luonnon kähertämät... Näkisittepä aamulla kun hän kiroillen yrittää saada niitä selvitettyä... Se vasta on jotakin!

N.: Kuinka vanha hän sitten on?

T.: Mitäs luulisitte?

N.: Siinä kahdenkymmenenviiden hujakoilla.

T.: Vielä mitä... Vaikka sanotaan, että kuvassa kaikki näyttää kauniimmalta... Hänpä ei ole täyttänyt edes kahtakymmentäyhtä.

G.: No niin veikkoseni, pitkää ikää! Valintanne on osunut naulan kantaan... Entä rakastatko häntä?

T.: Vielä kysytkin... Kuinka voisin olla häntä rakastamatta!... Hän on jumalainen, tiedä se, veljeni. Sitten meillä asemalla alkaa varsinainen näytös! Päivällä, kun juna kulkee ohitse, kääntyvät kaikki matkustajat, kaikki ihmiset häntä katsomaan näin, ikkunassa – asumme nimittäin ylhäällä asemarakennuksessa.

N.: Niinkö... mutta entäs pomo, missä hän sitten majoilee?

T.: Siellä ylhäällä hänkin.

G.: Onko hän perheellinen?

T.: Vielä mitä! Hän ei halua naimisiin; sanoo, ettei välitä naisista. Kuinka Mitsa hänelle nauraakaan, se vasta on jotakin! Kiusoittelee lakkaamatta, ja mikä parasta, siitäkös pomo suuttuu! Kerran, en tiedä mitä Mitsa taas oli keksinyt, he riitelivät aivan vimmatusti – eivätkä puhua pukahtaneet... kokonaiseen päivään...

N.: Mitä sitten tapahtui?

T.: No, lopulta he kuitenkin solmivat rauhan; täytyihän heidän, ei siitä muuten mitään olisi tullut! kun vielä syömmekin yhdessä, niin sano'kseni! katsos kun joku tulee istumaan pöydässä sinua vastapäätä... se on kertakaikkiaan mahdotonta! Mykkäkoulua kesti aikansa, minä mukaan lukien, kunnes pomo sanoi: "Anteeksi, valtiattareni, talloin varpaillenne!" ja me kaikki purskahdimme nauramaan...

G.: Mutta, millainen mies tämä pomo sitten on?

T.: Oikein kunnan mies...

N.: En minä sitä vaan mitä ikäluokkaa? Vanhempi herrashenkilö?

T.: Hänkö?... tuskin kolmeakymmentä... Odottakaas niin näytän, oikein kaunis nuorimies! Meinasinkin jo unohtaa. (*kaivaa jälleen lompakkonsa esiin ja ottaa lompakosta valokuvan.*) Kas tässä, katsokaa. (*Kaverukset ottavat kuvan käteensä ja katsovat sitä mustasukkaisina.*) No, mitäs sanotte?

G.: Siinä vasta riski kaveri!

T.: Äh! Näkisittepä hänet luonnossa. Vielä teitäkin pidempi! ja kuvakin on vain mustavalkoinen!... Näkisittepä hänet punainen lakki päässään, näin hieman toisella ohimolla... Herra isä! Viikset mustat kuin eebenpuu ja mitkä silmäripset! Kun juna kulkee ohi, kääntyy koko hameväki häntä katsomaan, ahmii silmillään niin ettei loppua meinaa tulla! Ellei hän pitäisi punaista lakkia suojana päässään, joutuisi hän eittämättä turmioon kaikkien noiden himokkaiden katseiden ristitulessa!

N.: Anteeksi jos keskeytän, mutta ei teillä lapsia satu olemaan?

T.: (*nauraa kuollakseen*): Mitä sanoit?... ja naimisissa ollaan oltu vasta viisi kuukautta...

N.: Niinkö tosiaan?... no, kaikki aikanaan, vielä ehditte hankkia vaikka...

T.: Niin, toivossa mekin elämme... Paljonko kello on?.. katsohan.

G.: Viittätoista yli kaksi.

T.: Nyt juna saapuu Leordeniin.

N.: Kertokaapa, mitä oikein teette asemalla työksenne?

T.: Minäkö?... Olen varastonhoitaja.... Vieläkö otetaan kierros?

G.: Alkaa olla jo myöhä; huomenna on noustava töihin jo aikaisin aamusta.

T.: Yksi kierros vain... Poika! kolme...

N.: Lomapäivääkö sitä ollaan viettämässä?

T.: Lomapäivää!... Mitä minä nyt lomapäivillä! Johtaja antaa minulle vapaata milloin vain haluan. Voin olla asioillani vaikka kolme päivää perätysten; eritoten nyt kun tilanne on mikä on, töitä ei ole tarpeeksi!

G.: Veli hyvä, saanen kohottaa maljan puolisonne kunniaksi... Pitkää ikää!

T.: Mersi!

N.: Minä puolestani kohotan maljani johtajanne hyvivoinnin kunniaksi... Pitkää ikää!

T.: Mersi!

G.: (*on juuri juomaisillaan, kun muistaa jotakin ja purskahtaa nauruun*): Veli hyvä (*hyvin hellällä äänellä*): Veliseni! annahan kun suukotan! (*Suutelee varastonhoitajaa.*) Hunajaakin makoisampi! (*Kaikki nauravat yhteen ääneen.*) Et uskokaan kuinka kovin mielelläni pomoosi ja vaimoosi tutustuisin! (*Lempeästi*): Mitähän ne nyt mahtaa olla tekemässä?

T.: Nukkuvat sikeästi... Mitä kellosi näyttää?

N.: Tasan kolme.

T.: Juna on saapunut Pitestiin... Pitestissä se seisoo kolmekymmentä minuuttia...

(*Kaverukset halaavat miestä vielä kerran ja suutelevat häntä lämpimästi.*)

G.: Veliseni! olet oikea onnen pekka!... pitkää ikää!

T.: Sinäpä sen sanoit... olen onnellinen mies, kunnia Herralle! Kaunis vaimo, malja sille juokaamme! kunnon palvelusväkeä – selvä se! Mitä tahansa sanottekin, varastonhoitaja selviää tilanteesta kuin tilanteesta... ! Pomosta tuskin on muuta sanottavaa! joskus hän on kuin veli ja joskus taas kuin käly, niin sano 'kseni!

(Kaverukset nauravat läikähtyäkseen, mutta hiljenevät sitten hämmästyneinä)

N.: Miten niin käly?

T.: No jos hän kerran on Mitsan velipoika!... Mitä sitten luulitte?

G.: Eihän se sitten niin ollutkaan...

T.: Miten ei ollut?

N.: Me kun luulimme, että...

T.: Niin, mitä te oikein luulitte? Jos johtaja ei olisi kunnon velipoika, mitä he siellä yhdessä tekisivät? Kuinka minä nyt sellaista? lähettäisin niin ihmeellisen kaunottaren... yöllä... sellaisen nuoren oriin kanssa?... omaan kabinettiin? *(iskee silmää)* muista erillään, niin sano 'kseni!... *(nauraa sydämensä kyllyydestä)* Voi, miten hauskaa minulla onkaan! Paljonko kello on?

N.: Mitä se sinulle kuuluu?

T.: Haluan tietää missä Mitsa tällä hetkellä on?

N.: *(kyllystyneenä)*: Yli puoli neljän.

T.: Juna on jo lähtenyt Pitestistä... Mennään jonnekin juomaan kupposet mustaa kahvia.

G.: Enpä tiedä.

T.: Miksi ei?

N.: Kaikki hauskuus on jo mennyttä.

*Versiune în limba finlandeză de Mila M. RÄIHÄ
Studentă la Universitatea din Helsinki*

**Tineri și talentați traducători,
studenți ai Lectoratului de Limba Română**

AALE TYNNI

SADE

Sade on viskannut koivuun verkot loistavat.
Sano jo minulle, sano,
että rakastat.

Neilikat tuulen alla taipuvat iloiten.
Sano jo, että olen sinulle suloinen.

Katso, minusssa silloin ihme tapahtuu:
tulen niin voimakaksi niinkuin nuori puu,

tulen niin iloiseksi niinkuin neilikat sano vain minulle, sano, että rakastat.

PLOAIA

Ploaia a aruncat peste mesteacăn plase strălucitoare
Spune-mi odată, hai spune că mă iubești.

Garoafele, de vânt, se pleacă, bucurându-se.
Spune-mi odată că-ți sunt dragă.

Uite, atunci cu mine se-ntâmplă o minune:
devin tot atât de puternică ca un copac tânăr,

mă fac la fel de fericită ca și garoafele spune-mi doar mie, hai spune-mi că mă iubești.

*Traducere în limba română de Tuula T. TEIRI
Studentă la Universitatea din Turku*

ELINA VAARA

ALABASTERILAMPPU

Olen särkenyt hiljaisuuteni kuin huolimaton orja läpikuultavan alabasterilampun

himmeän veden kaltainen valo sammui pimeys on täynnä sirpaleita.

LAMPA DE ALABASTRU

Mi-am spart tăcerea ca pe o lampă străvezie de alabastru un sclav neatent

ca o apă ceoasă lumina s-a stins întunericul s-a umplut de cioburi.

*Traducere în limba română de Tuula T. TEIRI
Studentă la Universitatea din Turku*

EDITH SÖDERGRAN

MUSTAA TAI VALKOISTA

Virrat joluvat siltojen alitse,
kukat loistavat teiden varrella,
metsät kumartuvat suhisten maahan.
Minulle ei mikään enää ole korkeaa eikä matalaa,
mustaa eikä valkoista
nähtyäni valkopukuisen naisen
rakastettuni rinnalla.

NEGRU SAU ALB

Pâraiele curg pe sub poduri,
florile strălucesc de-a lungul străzilor,
pădurile se înclină suspinând spre pământ.
Pentru mine nimic nu mai este înalt sau scund,
nici negru, nici alb,
după ce-am văzut o femeie îmbrăcată în alb
alături de iubitul meu.

*Traducere în limba română de Tuula T. TEIRI
Studentă la Universitatea din Turku*

EDITH SÖDERGRAN

LAULU VUORELLA

Aurinko laski yli meren vaahdon ja ranta
nukkui,
ja vuorella seisoi joku ja lauloi.
Kun sanat putosivat vateen, olivat ne
kuolleet.
Ja laulu katosi mäntyjen taakse ja hämärä
vei sen pois.
Kun kaikki oli äänetöntä, ajattelin vain,

että hämyisellä kalliolla oli sydänverta,

aavistin hämärästi, että laulu oli
jostakin, mikä ei koskaan palaa.

UN CÂNTEC PE MUNTE

Soarele apunea peste spuma mării și
malul dormea,
iar cineva stătea pe munte și cânta.
Când cuvintele cădeau în apă, ele erau
moarte.
Și cântecul dispărea în spatele pinilor, iar
amurgul îl ducea mai departe.
Cum toate erau fără glas, mă gândeam,
doar,
că pe stânca întunecată era sânge din
inimă,
am simțit vag că acel cântec era
dintr-un loc, de unde nu se va întoarce
niciodată.

*Traducere în limba română de Tuula T. TEIRI
Studentă la Universitatea din Turku*

KATRI VALA

KEIDAS

Keskellä erämaan keltaista vihaa
olin vaeltajan ilo –
tuuli vei tuoksuvan viestini
kaukana menehtyville
vaeltajille länteen ja itään!

Olin elävän hengitys kuolleiden maassa
Mutta erämaan viha kietoi
kuin kireä rengas,
erämaa lainehti lähelläni
upottavan lyijymeren lailla...
Lasinterävänä
on hietavihma sihissyt ylläni,
erämaan hämähäkki-hihtys,
hidas surma,
vuosia, vuosia.

Puuni – hiekan syömät,
mykät, mustat huudot,
lähteeni, lähteeni
hämärtyvä silmä
syvällä...
Voi menehtyvää voimaani!
Vaeltajat, vaeltajat,
viestini ei saavu enää!

Silloin
kuulen:
syvällä
hopeinen poreilu!

OAZA

În mijlocul mănii galbene a deșertului
eram bucuria pelerinilor –
vântul purta mesajul meu înmiresmat
departe, pelerinilor istoviți,
spre vest și est!

Eram răsuflare vie în țara morților.
Dar furia deșertului mă înăbușea
ca un inel strâmt,
deșertul se unduia în apropiere-mi
ca o mare adâncă de plumb ...
Ascuțit, ca de sticlă,
șuieră, deasupra mea, vârtejul de nisip,
– rânjetul de păianjen al deșertului,
ucidere lentă,
a anilor, a anilor.

Copacii mei – mâncați de nisip,
fără glas, strigăte negre,
izvor al meu, izvor al meu,
ochi amurgind
în adânc...
O, istovitele mele puteri!
Pelerini, pelerini,
mesajul meu nu mai ajunge la voi!

Atunci
aud:
în adânc
un freamăt argintiu!

*Traducere în limba română de Aino PALOJÄRVI
Studentă la Universitatea din Turku*

UUNO KAILAS

ERÄS ANALYYSI

Hyvät kuulijat, nähkää pullo tää!
Se on seitsemäs ihme. Tietäkää:
se löydetty aarrearkust´on
pyhän kemistikuningas Salomon.

Hyvät kuulijat, tarkoin katsokaa
tätä nestettä pullossa kimaltavaa.
Joka hetki se vaihtaa väriään.
tämä neste on *elämä* nimeltään.

Se on ollut tieteelle arvoitus,
on tuntematon sen kokoomus.
Minä myös sytä aikani tutkia koin,
sadat yöt sitä turhaan analysoin.

Kuten näitte sen muuttuvan värltään –
nyt on vaihtunut mustaan synkimpään
sen äskeinen liekin-kirkkaus –,
niin muuntuu myös sen kokoomus.

Kuka voi sen tutkia – kaaoksen!
Se on aaltoilu vihan ja rakkauden,
se on itku ja nauru ja lepo ja työ,
se on taivas meille ja hornan yö.

Mut toinen Salomon pullo tää,
hyvät kuulijat, *kuoleman* sisältää.
Teen kokeen. Synteesi on se uus:
elon, kuoleman summa, ikuisuus.

Kas näin: minä nesteet sekoitin.
– Mitä katsotte silmin kauhistuvin?
Ahaa – seos tyhjiin häviää!
Hahaa, koe mainio! Tyhjä jää ...

O ANALIZĂ

Dragi spectatori, uitați-vă la sticla asta!
Ea reprezintă a șaptea minune. Să știți:
ea a fost găsită printre comorile
sfântului rege chimist Salomon.

Dragi spectatori, uitați-vă bine
la lichidul acesta strălucitor din sticlă.
În fiecare clipă își schimbă culoarea.
Acest lichid se numește *viață*.

A fost o enigmă pentru știință,
încă este necunoscută alcătuirea sa.
Și eu am încercat, un timp, s-o studiez
analizând-o, sute de nopți, în zadar.

După cum vedeți, își schimbă culoarea –
pe loc strălucirea-i de dinainte, de flacăra,
s-a-ntunecat în cel mai sumbru negru –
schimbându-și, astfel, și compoziția.

Cine poate să-l studieze – haosul!
Este o învățurare de ură și iubire,
E plânsul și râsul și răgazul și lucrul,
Este pentru noi cerul și noaptea infernului.

Dar acest al doilea flacon al lui Salomon,
dragi spectatori, conține *moartea*.
Fac o experiență. Sinteza e nouă:
sumă a vieții și a morții, veșnicia.

Uite – așa: am amestecat lichidele.
– Ce se-arată, oare, ochilor voștri-ngroziți?
Ahaa – amestecul a dispărut cu totul!
Hahaa, minunată experiență! Rămâne nimicul ...

*Traducere în limba română de Aino PALOJÄRVI
Studentă la Universitatea din Turku*

AILA MERILUOTO

RUNO

Rakas, millaiset runoilijat
me olemme – suurimmat maailmassa.
Runon kauneimman, runon täydellisen
meren aalloille kirjoitamme.
Valokeila majakan kynämme on,
sen kuutamoon kastamme – oi,
miten välkkyvät kultaiset säkeet
kera mainingin nousten ja laskien,
joka sana värysten virissä liikkuu,
joka sana elää – elää –

Meren aalloille runomme kirjoitamme,
Ken lukisi sen? Ken ehtiä vois – ?

POEZIE

Iubite, ce fel de poeți
suntem noi – cei mai mari poeți din lume.
Cea mai frumoasă, cea mai desăvârșită poezie
o scriem pe valurile mării.
Avem drept creion lumina farului,
pe care îl înmuiem în lumina lunii – ah,
cum strălucesc versurile de aur
o dată cu valul, urcând și coborând,
fiecare cuvânt se mișcă tremurător în adiere
fiecare cuvânt e viu – e viu –

Pe valurile mării ne scriem versul,
Cine să-l citească? Cine să-l ajungă?

*Traducere în limba română de Tuula T. TEIRI
Studentă la Universitatea din Turku*

ELINA VAARA

SULAVAN LUMEN LAULU

Mikä on tämä humina ihmeen,
kun sinua katselen?
Oli ensin se vain sadevihmeen,
nyt tulvan kaltainen.

Se on nyyhkettä sanatonta
lumen sulavan, särkyvän jään,
kun rinnassa talvea monta
ikävöitsee kevättään.

CÂNTEC AL ZĂPEZII TOPINDU-SE

Ce este acest zvon al minunii
când eu te privesc?
La început a fost doar o ploaie lină
iar acum este ca un potop.

Este ca un suspin fără glas
al zăpezii topite, al dezghețului,
când în suflet multe ierni
tânjesc după primăvară.

*Traducere în limba română de Tuula T. TEIRI
Studentă la Universitatea din Turku*

KAARLO SARKIA

LÄHTENEELLE

Minun silmiini lainasit valon,
kauttasi näin valon muun.
Kun lähdet,
kajo auringon, kuun
sammuu ja tähdet,
synkeys saartaa talon.

Läpi multani uit, kevätuoksu,
maan tomun kukkivaks teit.
Nyt kevät
ei koita, sen veit,
yöt pitenevät,
lohduton on ajan juoksu.

Läpi tuhkani soit, tulihuilu,
kaikkeus soi kerallas.
Mitä kuulen
sinun poistuttuas?
Humusta tuulen
soi yön äänetön kuilu.

CELEI CARE PLEACĂ

Ochilor mei le-ai împrumutat lumină,
prin tine am zărit alte lumini.
Când pleci,
scânteierea soarelui, a lunii,
a stelelor, se stinge,
întunericul cuprinde casa.

Prin brazda mea înoți, mireasmă primăvăritică,
făcând să înflorească praful drumului.
Acum, primăvara
nu poate să vină, ai luat-o cu tine,
noaptea se lungesc,
dezolantă e trecerea timpului.

Prin cenușa mea cânti, fluiet de foc,
universul întreg vibrează cu tine.
Ce-o să mai ascult
după ce pleci?
Prin murmurul vântului răsună
prăpastia tăcută a nopții.

*Traducere în limba română de Aino PALOJÄRVI
Studentă la Universitatea din Turku*

2002 – ANUL CULTURII ROMÂNEȘTI ÎN SUECIA

Începând din ianuarie, pe parcursul întregului an, se desfășoară în Suedia o serie de evenimente culturale menite să contribuie la cunoașterea culturii române în această țară. De la prelegeri, concerte, recitaluri, reprezentării teatrale, până la expoziții, simpozioane și conferințe a fost acoperită întreaga gamă de manifestări culturale, organizate de Ministerul Culturii și Cultelor din România, de Fundația Culturală Română și de Ministerul Afacerilor Externe, prin Ambasada României din Suedia, cu sprijinul susținut al instituțiilor culturale similare din Suedia. Acest proiect amplu a fost inițiat de Lars Kollberg, redactorul revistei culturale "Konstidningen", care a fost impresionat de bogăția culturii și a patrimoniului cultural din România, considerând ca acestea merită să fie cunoscute publicului larg din Suedia. De remarcat faptul că toate aceste evenimente s-au desfășurat pe un teritoriu larg, cuprinzând orașe mari și mici din Suedia, beneficiind de susținere materială din partea muzeelor, universităților, bisericilor, asociațiilor și centrelor culturale de pe întregul teritoriu al Suediei.

Redacția

ANIVERSĂRI

NICOLAE TITULESCU –
120 DE ANI DE LA NAȘTERE

Nicolae Titulescu s-a născut la 16 martie 1882 la Craiova. După anii de școală de la Craiova, el studiază dreptul la Paris (1900-1904). În 1905 obține titlul de doctor în drept, primind mențiunea excelent, cu teza „*Essai sur une théorie générale des droits éventuels*”. În același an este numit cadru didactic la Facultatea de Drept din Iași. În 1910 este transferat la Universitatea din București ca profesor de drept civil.

În 1912 Titulescu intră în parlament ca deputat al partidului conservator, fiind reales în 1914. În 1917 este numit ministru de finanțe în cabinetul lui I. C. Brătianu. El pleacă la Paris în iulie 1918, unde se constituie un Consiliu național al unității românilor sub președinția lui Take Ionescu și al cărui membru este și Titulescu. În 1920 este numit delegatul României la Conferința de Pace de la Paris și, printre alte lucruri, semnează Tratatul de la Trianon, în iunie 1920. Este numit din nou, în același an, ministru de finanțe, ca și reprezentant al României în nou înființata Societate a Națiunilor (S.N.).

Din 1922 până în 1926 și din 1928 până în 1932 Titulescu este ministrul României la Londra, apărând, cu statornicie, interesele României, nu numai în Marea Britanie, ci și în politica internațională, în general. În 1924 este numit reprezentant permanent al României la Societatea Națiunilor. Din iulie 1927 până în august 1928 este ministru de externe la București și din nou din octombrie 1932 până în 29 august 1936. După aceasta, trăiește în exil voluntar, în Franța, unde moare, la 17 martie 1941, la Cannes.

Nicolae Titulescu nu este numai diplomat și politician, ci și un om de stat de anvergură internațională. El este un întemeietor al securității colective în Europa, necesară în lumina experiențelor catastrofale ale primului război mondial. Societatea Națiunilor este una dintre platformele pe care le folosește, fiind ales chiar de două ori președinte al adunării generale a acestei organizații (1930-1931). Este unul din actorii principali ai Micii Antante (din 1921), ca și promotor al Antantei Balcanice (din 1934). Uniunea Sovietică n-a recunoscut realipirea Basarabiei la România în 1918, astfel că unul din obiectivele majore ale politicii lui Titulescu a fost stabilirea relațiilor diplomatice dintre România și Uniunea Sovietică, ca și încheierea unui pact de neagresiune (recunoscându-se granițele existente), operație care s-a soldat cu demiterea lui Titulescu din funcția de ministru de externe de către regele Carol II.

Omologul său sovietic, Maxim Litvinov (evreu lituanian) a fost de asemenea înlocuit în 1939, o dată cu apropierea Germaniei hitleriste de Uniunea Sovietică, de intransigentul și agresivul Molotov. Diplomația tratatelor se încheiase.

În anii '30, politica promovată de Titulescu și tendințele politicii internaționale din Europa și de pe alte continente au mers în direcții opuse. Societatea Națiunilor a suferit și defecțiuni grave de bază (de pildă Statele Unite n-au aderat niciodată la S.N.), având drept consecință faptul că sancțiunile prevăzute agresorilor au rămas fără efect. Întărirea curentelor naționaliste și de extremă dreaptă în Europa – în special în Italia (1930) și în Germania (1933) – a fost catastrofală pentru politica de securitate colectivă. Evenimente importante în acest sens au fost invazia Japoniei în China în 1931, agresiunea Italiei împotriva Etiopiei în 1935, ca și ocuparea Renaniei de către Germania în 1936. Nici după aceasta, S.N. n-a putut opri cursul evenimentelor care au condus la cel de-al doilea război mondial, în 1939. Din acel moment, S.N. a încetat, practic, să mai existe.

În anumite cazuri, S.N. a putut să înlăture conflicte între statele ei membre. Unul dintre aceste exemple pozitive se referă la Finlanda: în 1921 a fost rezolvată problema insulelor Åland, chestiune care totuși a afectat relațiile suedo-finlandeze timp de un deceniu. Un succes, în orice caz parțial, a fost incidentul din Corfu din 1923, ș.a.

În România, ideile lui Titulescu și exemplul dat de el reintră în actualitate o dată cu candidatura României la Uniunea Europeană. România, în perioada interbelică, a participat activ la consolidarea securității colective și păcii în Europa. Firește, multe lucruri s-au schimbat între timp, iar conceptul de integrare a Europei este în temeliile sale și un proiect pentru a elimina conflictele dintre statele membre.

Viața și activitatea lui Titulescu au fost comemorate și în Finlanda, unde s-a organizat cu acest prilej un seminar la Universitatea din Helsinki, miercuri, 23 octombrie 2002, de către Institutul Aleksandru, care se ocupă cu studiile regionale despre Rusia și Europa de Est, în sânul Universității din Helsinki, coordonând activitățile de cercetare și de predare în acest domeniu în diferite universități din Finlanda.¹ Ambasada României de la Helsinki a colaborat la organizarea seminarului.

Directorul Institutului Aleksandru, domnul Markku Kivinen a deschis ședința, și primul vorbitor, consilier al Ambasadei elvețiene, domnul Jacques A. Lauer a vorbit despre activitatea diplomatică a lui Titulescu în Elveția. Ambasadorul României la Helsinki, domnul Neagu Udroui, a prezentat viața și activitatea lui Titulescu. Directorul rețelei de studii despre Rusia și Europa de Est, domnul Tapani Kaakkuriniemi, a vorbit despre Titulescu în context românesc și european, iar seminarul s-a încheiat cu prelegerea doamnei Katalin Miklossy, de la departamentul

¹ Denumirea „Institutul Aleksandru” se referă la împăratul Aleksandru I al Rusiei (1801-1825). După transferarea Universității din Turku la Helsinki, în 1828, împăratul a confirmat regulamentul nou al universității care a fost denumită „Universitatea Imperială Aleksandru din Finlanda”. Denumirea s-a folosit până în 1919, când universitatea a fost denumită „Universitatea din Helsinki”.

de istorie politică al Universității din Helsinki, despre construirea României moderne și contribuția lui Titulescu la aceasta.

Domnul Kaakkuriniemi în contribuția sa a prezentat și o planșă la retroproiector, care poate să pună pe gânduri. Este vorba de un sondaj de opinie efectuat în România, în 1999, în care diferite persoane au fost întrebate care sunt românii cu cea mai mare influență în destinele României. Pentru primele zece persoane, procentajele variază între 24,6 și 2,2, iar aceste nume, în ordine descendentă, sunt: Alexandru Ioan Cuza, Mihai Viteazul, Ștefan cel Mare, Nicolae Ceaușescu, Mihai I, Vlad Țepeș, Nicolae Iorga, Carol I, Nicolae Titulescu, Ion Antonescu.

Se vede că lista cuprinde mai ales domnitori și conducători de stat. Nici un om de litere sau de știință nu figurează pe listă. (Și nici o femeie.) Totuși, două nume se desprind de linia generală: Iorga și Titulescu. Iorga, în calitate de istoric, publicist și om politic, Titulescu, ca jurist, om politic și diplomat, dar amândoi jucând și un rol important în crearea României Mari, moderne.

S-ar putea explica astfel prezența celor doi politicieni pe listă. Dar totuși sunt câteva lucruri de discutat. În perioada interbelică există mulți alți oameni meritoși în serviciul statului român: Alexandru Averescu, I. C. Brătianu, Iuliu Maniu, Take Ionescu, Ion Gh. Duca, care ar fi meritat un loc în panteonul național. Este oare numai o întâmplare absența lor din conștiința publică?

Noi credem că preferința pentru Titulescu (și Iorga) se explică prin memoria colectivă a persoanelor interogate. În timpul regimului socialist, politica interbelică și politicienii interbelici au fost criticați sau pur și simplu uitați. Această pierdere din memorie s-a prelungit chiar până la istoria anilor '50. Pe la sfârșitul anilor '60 și în anii '70 a avut loc reconsiderarea tradiției istorice și culturale românești. În special, printre primii, Nicolae Iorga și Nicolae Titulescu au fost reabilitați, salvați din uitare, comemorați în calendare republicane, operele lor au fost republicate, au intrat în manualele de istorie ș.a.m.d. Firește, au fost reamintiți numai pentru o parte a ființei și activității lor, fiindcă amândoi au fost totuși oameni politici de dreapta (în special Iorga). În ceea ce îi privește a fost subliniată lupta lor împotriva extremei drepte, opiniile antifasciste, ca și – în mod special în cazul lui Titulescu – eforturile pentru apărarea păcii.

Titulescu și rolul lui în politica românească și internațională constituie o introducere bună în noua istorie a României, începând din momentul instaurării primului regim într-adevăr democratic, în 1923, bazat pe vot universal și parlamentarism, amenința totuși destul de repede de curente distructive.

ION STĂVĂRUȘ (1928-1988)

Ion Stăvăruș a fost un veritabil cărturar, un talentat istoric literar, filolog și traducător și, nu în ultimul rând, un profesor cu reală vocație pedagogică.

S-a născut în 18 octombrie 1928, în comuna Golești din județul Vâlcea și, după anii de școală, a absolvit Facultatea de Filologie în 1954, la Universitatea din București.

A fost la început reporter și gazetar, publicând articole, note și însemnări ancorate în cotidian. După această ucenicie în publicistică, începând cu anul 1961, este cadru didactic la Facultatea de Limba și Literatura Română a Universității din București, formând cu pricepere și pasiune generații de studenți, dezvoltându-le cu căldură și talent frumusețile literaturii. Ion Stăvăruș a fost atașat cultural la Ambasada României de la Paris (între 1963-1967), unde a cercetat atent arhivele, bibliotecile și presa, urmărind contribuția scriitorilor români la viața culturală a Franței. Publică în 1974 o monografie despre *Elena Văcărescu*, rod al unei ample documentări și al unei adecvate înțelegeri a vieții și operei acestei ambasadoare a sufletului românesc (care a fost teza sa de doctorat). Asumându-și și rolul de editor, I. Stăvăruș publică în 1975 un volum de *Scrieri alese (poezie și proză)* din opera Elenei Văcărescu, iar mai târziu un volum de *Memorii* ale acesteia (apărut postum, în 1989, sub îngrijirea lui I. Stăvăruș și a soției sale, Aneta Stăvăruș).

Ion Stăvăruș s-a remarcat și prin traducerea volumului de *Confesiuni* de Paul Verlaine, apărut în 1987 la Editura Univers din București. De un interes aparte s-a bucurat și cartea *Povestiri medievale despre Vlad Țepeș – Draculea. Studiu critic și antologie*, din 1978, apărută la Editura Univers, tradusă ulterior și în italiană.

Între 1982 și 1986, Ion Stăvăruș, numit lector de limba română la Universitatea din Turku, a predat limba, literatura și civilizația românească la universitățile din Turku și Helsinki, îndrumând cu răbdare și tact profesional pașii studenților spre cunoașterea culturii românești. Împreună cu studenții săi din Turku, contaminați de entuziasmul său, a editat cu competență și dăruire șase numere consecutive (nr. 2,3,4,5,6,7) ale revistei "Columna" – publicație a lectoratului. Împreună cu aceiași studenți, lectorul Ion Stăvăruș alcătuieste și publică o valoroasă *Antologie de poezie românească/Valikoima romanian runoja*, ediție bilingvă, apărută la Turku, în 1986. Rezultat al apropierii de mediul cultural finlandez este și publicarea, la București, în 1985, la Editura Univers, a volumului *Kanteletar. Culegere de rune finlandeze alcătuită de Elias Lönnrot*. Antologie, traducere și note de Ion Stăvăruș și Lauri Lindgren.

Din păcate, profesorul Ion Stăvăruș a încetat din viață în urma unui tragic accident la 1 decembrie 1988.

Foștii studenți și colegii de la Universitatea din Turku îi păstrează o amintire luminoasă, acordându-i, pentru totdeauna, un loc cald în mintea și în inima lor.

Redacția

Istoria predării limbii și literaturii finlandeze la Cluj

Amplu sărbătorim zece ani de la înființarea secției de finlandeză B la Facultatea de Litere a Universității "Babeș-Bolyai" din Cluj. Nu trebuie să uităm, însă, că studiile de limbă, literatură și cultură finlandeză, legate de studiile de lingvistică și etnografie fino-ugrică își au începuturile mult mai devreme decât anul 1992. Faptul că predarea limbii finlandeze a fost ridicată la nivelul unei secții de specializare B reprezintă faza actuală a unui proces lung și bogat în valori intelectuale, fază care, sperăm, nu este ultima în istoria acestor studii.

Aș dori în continuare să fac o trecere în revistă a predării limbii finlandeze la Cluj, care s-a realizat, în special, în cadrul studiului universitar.

În anul 1872 și-a deschis porțile Universitatea Regală Maghiară din Cluj, și, în cadrul acesteia, Catedra de Limbă și Literatură Maghiară. În anul 1890 această catedră s-a scindat în două: 1. Catedra de Limbă Maghiară și de Lingvistică Comparată Fino-Ugrică și 2. Catedra de Literatură Maghiară. În 1893, alături de cele două existente, s-a înființat și o a treia catedră: 3. Catedra de Lingvistică Comparată a Limbilor Ural-Altice. În ceea ce privește predarea limbii finlandeze, pe noi ne interesează mai mult prima catedră.

József Szinnyei (1857-1943) a fost primul care a predat limba finlandeză la Cluj, între anii 1886-1893. Szinnyei a fost unul dintre primii cercetători ai lingvisticii comparate fino-ugrice. Principalul său domeniu de cercetare a fost fonetica și sintaxa limbilor fino-ugrice. Cu el a început trecerea de la lingvistica fino-ugrică, în sensul strict al termenului, la domeniul mai vast al lingvisticii comparate a limbilor uralice (care, pe lângă limbile fino-ugrice le cuprinde și pe cele samoede). Tot el a fost acela care a rezolvat și problema manualelor necesare în acest domeniu. A întocmit un ciclu de manuale cu titlul de "Manuale de Ugristică (apoi Finougristică)". Cursurile sale scrise pentru studenți au cunoscut șapte ediții. În anul 1882 a publicat o carte despre Finlanda, având ca titlu "Țara celor o mie de lacuri". Szinnyei a tradus din limba finlandeză în limba maghiară: creații folclorice, fragmente din Kalevala, din Kanteletar, din poeziile lui Topelius, Oksanen și Suonio. Ca semn de recunoaștere a activității sale a fost ales membru al mai multor instituții, cum ar fi: Academia Maghiară, Academia Finlandeză, Societatea Kalevala, Societatea Literară Finlandeză, Societatea Fino-Ugrică cu sediul la Helsinki. La universitatea din Cluj a ținut cursuri sub titlul "Prezentarea limbilor fino-

ugrice”, și, în cadrul acestora, s-a ocupat mai ales de limbile finlandeză, vogulă și mordvină. În anul universitar 1890-1891 a fost decanul Facultății de Litere și Istorie.

Un alt reprezentant de seamă al fino-ugricii, **Ignác Halász** (1855-1901), a predat limbile finlandeză, laponă, vogulă, mordvină precum și lingvistica comparată a limbilor fino-ugrice în cadrul Catedrei de Limbă Maghiară și de Lingvistică Comparată Fino-Ugrică. A intrat în atenția literaturii de specialitate în primul rând ca cercetător al limbii lapone. A efectuat trei călătorii de cercetare în Suedia și Norvegia, în zonele locuite de laponi (1884, 1886, 1891). A cules un bogat material lingvistic, folcloric și literar (cca. 7 volume). A mai scris dicționare și gramatici. Deși cercetările sale lapone depășesc, din punctul de vedere al importanței lor, orice altă activitate a sa, este demn de reținut faptul că a tradus în limba maghiară cântece populare și povești finlandeze. Un alt merit al său constă în demonstrarea înrudirii dintre limbile fino-ugrice și samoede. După ce a ajuns la universitatea din Cluj, s-a concentrat asupra îndeplinirii cu mare succes a misiunii de profesor. Între anii 1897-1898 a fost decan al Facultății de Litere, apoi între 1898-1899 prorector. A fost membru corespondent al Academiei Maghiare și membru al Societății Fino-Ugrice din Helsinki.

După moartea sa timpurie, locul său este preluat de **Móric Szilasi** (1854-1905), care a predat aici între anii 1903-1905, până la moartea sa. A studiat filologia clasică, dar pe lângă aceasta s-a preocupat și de lingvistica indo-germană, precum și, încă din anii studenției, de lingvistica comparată fino-ugrică. Prin lucrările din domeniul fino-ugricii și prin dicționarele sale, a pus la îndemâna colegilor de breaslă un important material auxiliar. În articolele sale a scris și despre relațiile culturale finlandeze. Pentru activitatea sa valoroasă a fost ales membru corespondent al Academiei Maghiare și al Societății Fino-Ugrice din Helsinki, iar universitatea din Cluj i-a oferit titlul de doctor honoris causa. Aici a predat limbile finlandeză, vogulă, mordvină, precum și fonetica și morfologia comparată a limbilor fino-ugrice.

Locul lui Szilasi a fost preluat de **Gyula Zolnai** (1862-1949), între anii 1906-1917. Activitatea sa în domeniul lingvisticii și al traducerii din limba finlandeză a fost recunoscută și în Finlanda, fiind ales în 1908 membru al Societății Fino-Ugrice, iar în 1918 membru corespondent al Societății Literare Finlandeze. Sunt apreciate în mod deosebit traducerile sale din A. Kivi, V. A. Koskenniemi, E. Leino și K. A. Leino. A predat discipline variate: fonetica și morfologia comparată a limbilor fino-ugrice, limba finlandeză, laponă și mordvină. Considera a fi un lucru inedit faptul că a ținut câte un curs de un semestru despre piesa “Aino” de J. H. Erkko și despre volumul de balade “Helkavirsiä” de E. Leino, pe care chiar el le-a tradus în limba maghiară.

Pe lângă cei amintiți, care au fost profesori la Catedra de Limbă Maghiară și de Lingvistică Comparată Fino-Ugrică, și **Gábor Szentkatolnai Bálint** (1844-1913), membru al Catedrei de Lingvistică Comparată a Limbilor Ural-Altaice, a predat limba finlandeză ca suplinitor. Numele lui merită să fie reținut, deoarece este considerat cel mai cult lingvist al vremii, fiind, în același timp, o personalitate deosebită. Vorbea 30 de

limbi, printre care și cea finlandeză, astfel că putea accepta, fără nici o problemă, predarea limbii finlandeze, ca profesor suplinitor, timp de un semestru. Între 1897-1913, timp de 37 de semestre, a predat diferite limbi și discipline la universitatea din Cluj, lucru care ar fi însemnat o mare provocare chiar și pentru o catedră de orientalistă compusă din mai mulți membri.

La Catedra de Lingvistică Comparată a Limbilor Ural-Altaice a fost urmat de **Zoltán Gombocz** (1887-1935), care a fost considerat personalitatea cea mai originală a lingvisticii maghiare. Îndeosebi la începutul carierei sale s-a ocupat de lingvistica fino-ugrică, în special de cea vogulă. A cunoscut și celelalte limbi fino-ugrice, astfel a scris cea mai importantă fonetică comparată a limbilor uralice. La universitatea din Cluj a predat între anii 1914-1919, printre altele, istoria limbilor fino-ugrice, istoria foneticii fino-ugrice, prezentarea limbii vogule, analiza epopeii Kalevala și, ca suplinitor, limba finlandeză.

Între anii 1919-1940 predarea limbii finlandeze și a disciplinelor de lingvistică comparată fino-ugrică se întrerupe la Cluj.

Între 1940-1944 **Gedeon Mészöly** (1880-1960) a predat lingvistica comparată fino-ugrică la universitatea din Cluj. A ținut cursuri despre cuvintele maghiare de origine fino-ugrică, despre sintaxa și morfologia comparativ-istorică a limbilor fino-ugrice, făcând studii comparative între limba maghiară și cea finlandeză, despre istoria și etnografia popoarelor înrudite cu cel maghiar. În timpul studenției și-a însușit filologia clasică, metodele cele mai moderne ale lingvisticii comparativ-istorice, precum și mai multe limbi fino-ugrice. Aproape în fiecare domeniu al lingvisticii maghiare și fino-ugrice a creat ceva demn de reținut.

Tot în anii 1940 a predat aici și **Dr. Magdolna Kispál (Szabó Dezsóné)** (1910-1984). Țin să prezint câteva aspecte din biografia ei, extrem de bogată în realizări științifice. A obținut diploma de licență la secția maghiară-germană, dar s-a interesat încă din timpul studenției și de limbile fino-ugrice. După terminarea studiilor universitare, a participat la elaborarea dicționarului etimologic finlandez din cadrul Institutului de Cercetare Lingvistică Suomen Suku. Între anii 1934-1936 a petrecut câte un an ca bursieră la Helsinki și la Tartu. Și-a însușit perfect atât limba finlandeză cât și cea estoniană. În 1941 ajunge la Catedra de Limbă Maghiară și de Lingvistică Comparată Fino-Ugrică din cadrul universității din Cluj, ca asistent al profesorului Mészöly. Domeniul său de cercetare mai restrâns l-au constituit limbile ugrice (maghiara, vogula și ostiaca), dar a fost atrasă și de domeniul limitrof dintre lingvistică și folclorică, de anumite probleme legate de fonetica și sintaxa limbilor fino-ugrice, de relațiile dintre limbile ugrice și cea turcă, în special dintre limba maghiară și cea turcă, de unele aspecte ale stilisticii limbilor ob-ugrice (a limbilor vogulă și ostiacă), precum și de cele ale onomasticii etc. A fost autoare și coautoare a mai multor cursuri universitare. A predat limba finlandeză pentru începători și avansați, literatura finlandeză contemporană, prezentarea popoarelor fino-ugrice și fonetica comparată a acestor limbi.

Între anii 1945-1948 a fost singurul profesor care a predat discipline fino-ugrice la universitatea clujeană.

După reforma învățământului din 1948, finlandeza, ca limbă înrudită cu maghiara, a devenit o disciplină auxiliară, deși obligatorie pentru studenții de la secția maghiară, scopul predării ei nefiind însușirea limbii, ci numai cunoașterea trăsăturilor mai importante ale structurii ei, trăsături comune ale limbilor fino-ugrice.

Din toamna anului 1948, **Gyula Márton** (1916-1976) predă, pentru o vreme, disciplinele fino-ugrice. Domeniul său principal de cercetare nu este finougistica, dar la începutul carierei sale a predat lingvistică comparată fino-ugrică. A fost membru al Societății Fino-Ugrice din Helsinki.

Un an mai târziu ajunge la aceeași catedră tânăra absolventă **Márta Vámszer** (1927-2001). Ea a preluat predarea limbii finlandeze și, până la ieșirea la pensie, a predat lingvistica comparată a limbilor fino-ugrice. A elaborat un curs de limbă finlandeză, acesta însă cuprinde mai ales cunoștințe teoretice, neurmărind scopuri pragmatice în predarea limbii. Márta Vámszer a scris în mod regulat recenzii despre cărțile de specialitate recent apărute.

Următorul cadru didactic universitar care a predat limba finlandeză a fost **Piroska B. (Benedek) Gergely** (n. 1932). A lucrat la Catedra de Lingvistică Maghiară din anul 1956, iar din anul 1968, la solicitarea șefului de catedră, Gyula Márton, a preluat predarea limbii finlandeze. În anul universitar 1969-1970 a obținut o bursă la Universitatea din Helsinki, unde a frecventat, înainte de toate, cursurile de finougistică și onomastică, însușindu-și totodată limba finlandeză. Ca profesoară, a pus accent și pe latura practică a însușirii limbii finlandeze. A editat o culegere de texte, și, pe lângă cele obligatorii, a ținut ore facultative pentru cei interesați. Timp de câțiva ani a ținut un curs special despre terminologia culturală de origine indo-europeană din limba finlandeză. După pensionarea Mártnei Vámszer (1984), pentru un scurt timp, și predarea lingvisticii comparate fino-ugrice a căzut în sarcina ei. Prezența limbii finlandeze în programa studenților a însemnat și un imbold în însușirea limbii finlandeze, la un nivel superior. În acest context trebuie să amintim și numele lui **Kálmán Nagy** (1939-1971), care a fost student la secția maghiară în anii 1960, și care a realizat a patra traducere completă în limba maghiară a Kalevalei, publicată pentru prima oară la București, în 1972. A mai tradus și alte opere din literatura finlandeză, de exemplu romanul lui Martti Larni, având ca titlu "Kaunis sikopaimen".

Printre studenții facultății noastre au fost unii care, într-un domeniu sau altul al lingvisticii comparate fino-ugrice, au obținut rezultate deosebite. Aș dori să amintesc în acest sens două nume: **Pál István Demény** (1949-2000), care s-a angajat în cercetarea și sistematizarea epicii eroice a popoarelor ob-ugrice și **Attila Szabó T.** (1946-1995), care s-a interesat de diferite domenii ale finougisticii, fapt demonstrat de numeroasele sale recenzii de specialitate.

În 1974 a început o nouă perioadă în istoria predării limbii finlandeze. La 26 septembrie 1974, Vasile Ilea și Kalervo Siikala au semnat la București un acord de colaborare culturală bilaterală, pe baza căruia, din septembrie 1975, urma să-și înceapă activitatea Lectoratul de Limbă și Literatură Finlandeză la universitatea din Cluj precum și Lectoratul de Limbă și Literatură Română la universitatea din Turku. Cu câteva luni mai devreme, la 29 aprilie 1974, reprezentanții statului român și cei ai statului finlandez au încheiat un acord cu privire la colaborarea pe tărâmul culturii, al științei și al altor domenii de referință. O manifestare concretă a acestei colaborări a fost înființarea Lectoratului de Limbă și Literatură Finlandeză în cadrul Catedrei de Limbă și Literatură Maghiară.

În toamna anului 1975 a sosit la Cluj primul lector finlandez, în persoana doamnei **Irmeli Kniivilä**, care a lucrat aici până în 1979. După aceea, încă șase lectori finlandezi s-au perindat la aceeași catedră, fără întreruperi: **Minna Savela** (1979-1983), **Anja Haaparanta** (1983-1988), **Eira Penttinen** (1988-1993), **Sanna Lähde** (1993-1998), **Kirsi Seppänen** (1998-2000) și **Hanna Pakarinen**, lectorul de acum. Din 1975 lectorii finlandezi au preluat predarea limbii finlandeze. Până în 1990 studenții de la secția maghiară au avut un curs obligatoriu de finlandeză de trei semestre, din care în primul semestru a predat un cadru didactic local (Piroska B. Gergely), apoi grupele au fost preluate de lectorul finlandez. Numărul orelor era între 2-4 pe săptămână. S-a pus, și de data aceasta, accentul pe specificitatea structurii limbilor fino-ugrice, adică pe compararea acestora cu caracteristicile limbilor indo-europene (această cerință se datora unei situații concrete, și anume că studenții de la Facultatea de Litere au studiat și studiază două limbi, dintre care una este o limbă indo-europeană, pentru cei de la secția maghiară). În același timp, datorită prezenței lectorilor finlandezi, studenții au ajuns în posesia însușirii practice a limbii finlandeze, dacă și-au dat interesul. Mai mulți studenți au continuat învățarea limbii finlandeze și după cele trei semestre, respectiv două semestre, sub formă facultativă. Aici aș dori să aduc mii de mulțumiri lectorilor, care, neprecupețind nici un efort, sacrificându-și uneori timpul liber, au ținut orele facultative, dacă era nevoie, chiar pentru 1-2 studenți (mai ales când numărul studenților de la secția maghiară a scăzut de la an la an, până când a atins limita de 7, în anii 1980). Manualele folosite în predare, la lectorat, au fost asigurate de Ministerul Învățământului din Finlanda, respectiv de CIMO (Centre for International Mobility), cu sediul la Helsinki. Totodată, în decursul anilor, ne-au fost trimise cu regularitate cărți în limba finlandeză, care s-au constituit, până în prezent, într-o bibliotecă demnă de văzut.

Față de orele facultative de limbă finlandeză au manifestat interes și studenți de la alte secții, nu numai maghiari, ci și români. Dintre aceștia țin s-o menționez pe actuala dr. conferențiar **Ioana Bot** de la Catedra de Literatură Română, care a întocmit un dicționar finlandez-român pentru manualul lui Olli Nuutinen (Suomea suomeksi 1-2), pe Carmen Farcașiu, Pia Todea și Adriana Stângă. Pe lângă predarea limbii, lectorii finlandezi s-au străduit să țină prelegeri, însoțite de proiecții de diapozitive și filme,

pentru marele public, despre evenimentele și sărbătorile mai importante ale culturii și societății finlandeze, angajându-se prin acestea în acțiuni de popularizare a țării lor. Am sărbătorit de exemplu aniversarea a 100 de ani de la nașterea poetului E. Leino și aniversarea a 150 de ani de la apariția primei ediții a epopeii naționale finlandeze Kalevala. Au avut loc și cu alte ocazii expoziții cu specific finlandez. Cei care au participat vreodată la o serbare cu ocazia Crăciunului, aceia se vor gândi întotdeauna cu drag la poporul finlandez. Putem afirma cu certitudine că lectorii finlandezi au îndeplinit în țara noastră și rolul de "ambasadori culturali".

Convenția internațională româno-finlandeză semnată în 1974 a dat posibilitatea unor studenți din România să participe la cursuri de vară sau, după 1990, la specializări de mai lungă durată. A crescut din ce în ce mai mult interesul studenților noștri față de limba, literatura și cultura finlandeză, după înființarea lectoratului. Dintre specialiștii în domeniu trebuie să amintim numele domnului dr. **Sándor N. Szilágyi**, care a predat printre altele și limba finlandeză la Universitatea din București, iar în prezent este conferențiar la Catedra de Limbă și Cultură Maghiară a universității noastre. Și domnul dr. **János Zsemlyei**, profesor de lingvistică maghiară, a predat după 1990 literatura finlandeză studenților de la secția de finlandeză, iar în prezent cercetează relațiile culturale finlandezo-maghiare. Din generația mai tânără se remarcă **Johanna Domokos**, care pe lângă limba finlandeză a învățat și laponă și traduce din literatura acestui popor.

După schimbările pozitive din viața politică și cea universitară de după anul 1990, Catedra de Limbă și Literatură Maghiară a inițiat ridicarea la rang de specializare B a limbii finlandeze. Prima promoție a absolvit în 1996, eveniment onorat și de prezența ambasadorului de atunci al Finlandei la București. Până în anul universitar 2000-2001, am avut examen de admitere pentru secția de finlandeză din doi în doi ani, iar de atunci în fiecare an. În prezent suntem cinci cadre care predăm limba și literatura finlandeză: lectorul din Finlanda, **Hanna Pakarinen**, lectorul dr. **Enikő Molnár Bodrogi**, asistentul doctorand **Yvette Jankó Szép**, asistentul doctorand **Ede Tóth Santner** și doctorandul **Ildikó P. Varga**, care predă în sistemul de plată cu ora. Toți am beneficiat de mai multe stagii de specializare în Finlanda și acordăm o mare importanță, pe lângă activitatea de predare, și muncii de cercetare, colaborând cu colegi de la diferite universități și instituții de cercetare din Finlanda.

Cu toate că secția de finlandeză B lucrează cu un număr relativ mic de studenți (cca. 7-15 într-un an de studiu), rezultatele sunt demne de reținut. Trebuie să amintim câteva date în acest sens. Studenții noștri participă în mod regulat la sesiunile științifice anuale organizate în cadrul Facultății de Litere, și prezintă lucrări valoroase. La cursurile de vară organizate de CIMO participă în fiecare an 3-4 studenți de-ai noștri, care au posibilitatea să-și îmbogățească cunoștințele în cel mai prielnic mediu de însușire a limbii finlandeze și să vină în contact cu cultura finlandeză. CIMO oferă și burse de studiu de lungă durată (1-9 luni), pentru studenți, și burse de cercetare postuniversitare (3-6 luni), la diferite universități din Finlanda. În ultimii ani, datorită acestei posibilități,

mai mulți studenți au avut șansa să adune un bogat material pentru lucrarea lor de diplomă, scrisă în limba finlandeză. Un eveniment la fel de important pentru studenții noștri îl constituie și Conferința Internațională a Tinerilor Fino-Ugriști (IFUSCO), având ca tematică cele mai noi cercetări legate de limba, literatura, istoria, etnografia și artele popoarelor fino-ugrice. Conferința este organizată anual, la diferite centre universitare din diferite țări europene, la acestea participând cu regularitate și studenții noștri, de cele mai multe ori cu lucrări proprii.

În vederea lărgirii relațiilor noastre internaționale, colaborăm cu diferite instituții superioare din Finlanda, printre altele cu Universitatea din Oulu, precum și cu Colegiul Creștin din Eurajoki. Dintre absolvenții noștri mulți își continuă studiile în Finlanda. Unii predau limba finlandeză la facultatea noastră sau în diferite școli de limbă, iar alții, pe lângă alte preocupări, traduc din literatura finlandeză sau laponă (ex. Hajnal Király, Viola Borsos, Johanna Domokos). Sperăm ca lărgirea viitoarei colaborări economice și culturale dintre România și Finlanda să ofere mai multe posibilități absolvenților secției de finlandeză de a se angaja în locuri de muncă unde să-și poată valorifica bunele cunoștințe de limbă.

Pe baza celor relatate mai sus, cred că putem avea motive bine întemeiate de sărbătorire, întrucât predarea limbii și literaturii finlandeze la Cluj are o tradiție de **116 ani** (cu câteva întreruperi mai mari sau mai mici), iar lectoratul de limba finlandeză funcționează de **27 de ani**, secția de finlandeză B împlinind anul acesta **10 ani**. Toate acestea ne dau prilejul de a ne bucura și de a spera într-un viitor cel puțin la fel de frumos.

Bibliografie selectivă

- Anuarele Universității Ferenc József din Cluj 1872-1919, 1940-1944.
 Anuarele Universității Bolyai din Cluj.
 Benedekné dr. Szőke Amália: Erdély és Fennoskandia 1576-1945. (Transilvania și Fenoscandia). Ed. Erdélyi Híradó. Cluj. [1995.]
 Răspunsuri primite prin corespondență la întrebările despre predarea limbii finlandeze:
 - de la foștii lectori finlandezi la Cluj: Irmeli Kniivilä, Minna Savela, Anja Haaparanta, Eira Penttinen, Sanna Lähde, Kirsi Seppänen
 - dr. Antal Árpád, prof. consultant la Catedra de Literatură Maghiară din Cluj
 - dr. B. Gergely Piroška, prof. consultant la Universitatea din Miskolc, Ungaria
 - Anna-Maija Raanamo, director la CIMO, Helsinki.

Lector Dr. Enikő MOLNÁR BODROGI
Facultatea de Litere a Universității "Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca